

Ernest van der Kwast

Het wonder dat
niet omvalt

2016

De Bezige Bij

Amsterdam | Antwerpen

DE PIANIST VAN PIEKFIJN

Ik ken alleen het verhaal. Ik was er niet bij, ik heb het niet gezien. Zo is het mij ter ore gekomen. Op een grijze doordeweekse dag wordt er een oude piano afgeleverd bij de kringloopwinkel Piekfijn aan de Mariniersweg. Het is een zwarte piano, van het merk Gerhald Adel. Niemand in de kringloopwinkel weet wat het instrument waard is en of de snaren nog goed zijn. Maar de veertigjarige Ako Taher loopt naar de piano toe en maakt de klankkast open. Hij verwijderd het stof en gaat zitten. Hij begint te spelen. De mond van de filiaalleider valt het eerst open, de monden van de andere verkopers van het tweedehandswaarenhuis volgen. Ako Taher werkt nog niet zo lang bij Piekfijn, hij heeft zijn baan te danken aan een re-integratietraject van het gemeentelijke afvalverwerkingsbedrijf. Vier jaar lang werkte hij in een Buurt Service Team. Schoffelen, vegen, onkruid uitrukken. Tot zijn handen kapotgingen en zijn wil werd gebroken.

Ooit studeerde Ako Taher klassieke piano aan het conservatorium van Bagdad en droomde hij van een carrière als concertpianist. Maar dan breekt de Tweede Golfoorlog uit en moet hij vluchten. Hij zit in een vrachtauto, in een bus, hij zit op een paard, hij loopt en loopt en loopt. En dan is hij in Nederland, in een asielzoekerscentrum in Rockanje. Er staat een piano, maar daar mag hij niet op spelen. Wel mag hij loodzware klusjes doen voor 25 gulden per week.

Er gaan jaren voorbij – om precies te zijn: er gaan tien jaar voorbij – en dan zit hij eindelijk weer achter een piano. Het spelen gaat moeilijk, alles is geblokkeerd. Hij meldt zich aan bij het conservatorium van Rotterdam, maar hij moet eerst zijn schulden afbetalen. Zo komt hij bij het Buurt Service Team terecht, zo gaan zijn handen kapot, zo breekt zijn wil.

En zo komt hij uiteindelijk bij Piekfijn terecht. De man die te paard de oorlog ontvluchtte, die tien jaar geen piano speelde, die het vuil van de straat raapte. Ik was er niet bij, ik heb de monden niet zien openvallen. Ik heb de muziek niet gehoord. Debussy? Chopin? Of was het Satie? Mensen raken betoverd door Ako Taher. Ontroerd. De pianist van Piekfijn wordt ontdekt door Radio Rijnmond. De kranten volgen. Er worden koffieconcerten georganiseerd. De concerten waar hij ooit van droomde. Weliswaar niet in de Gou-

den Zaal van de Wiener Musikverein, maar tussen de meubels, wasmachines en stofzuigers. Langzaam heelt er een wond.

ZADELHOES

‘Step, step, los!’ De vrouwen beginnen met kikker-sprongen. De billen op het zadel, de voeten op de grond. Tatjana Wechgelaar kijkt hen na. Ze is coördinator Fietsles voor Stichting Wilskracht Werkt. Na drie lessen mogen de vrouwen een voet op het linker- of rechterpedaal plaatsen, maar ook dan moet er worden gestept. ‘De balans is het belangrijkste,’ zegt de platinablonde Tatjana. ‘Trappen kan iedere idioot.’

De cursisten van Fietsles zijn vrijwel allemaal van allochtone afkomst. Vrouwen die nooit op een fiets hebben gezeten, die weinig buiten komen en ‘die de hele dag thuis baklava zitten te eten,’ zegt Tatjana. Ze leert hen allen fietsen. Door middel van kikersprongen, theorielessen en speciale manoeuvres. Sommige vrouwen doen er twee maanden over, andere zijn een jaar bezig.

De cursus wordt twee keer per week gegeven, op Zuid en in Noord. Een les duurt twee uur en gaat altijd

door, ook als het regent of vriest. Maar de weersomstandigheden zijn niet de grootste hindernis. ‘Dat is het zadel,’ zegt Tatjana. ‘Bijna alle cursisten hebben pijn aan hun billen, en natuurlijk aan de edele delen,’ fluistert ze. Dat komt deels door gebrek aan ervaring, maar ook door het overgewicht van sommige cursisten. Een met gel gevulde zadelhoes van de Action biedt uitkomst. Vrijwel alle vrouwen hebben er een. Eén mevrouw heeft er zelfs drie, die ze over elkaar om haar zadel doet. ‘Maar ze heeft nog steeds pijn,’ zegt Tatjana, die haar cursisten ‘kuikentjes’ noemt – ook als ze honderdvijftig kilo wegen.

Drie jaar geleden is ze begonnen bij Wilskracht Werkt, nadat ze door haar vorige werkgever boven-tallig was verklaard. Er was al een fietsproject, maar dat liep niet zo lekker. ‘Daar ga ik mijn tanden in zetten, dacht ik,’ vertelt Tatjana. En dat heeft ze gedaan. Vorig jaar leerde ze maar liefst honderd vrouwen fietsen door de straten van de stad. Daarnaast heeft ze de sociale dienst als klant binnengehaald. ‘Met een fiets word je actieradius groter,’ vertelt Tatjana, ‘en daarmee ook de kans op een baan, bijvoorbeeld in de thuiszorg.’ De lessen worden daarom betaald door de sociale dienst. Mensen zonder uitkering zijn tien euro per maand kwijt, ‘maar daar krijg je wel acht lessen voor,’ zegt de fietsjuf.

Ze werft haar cursisten in de hele stad en gaat met flyers rond, die ze in winkels, moskeeën en slagerijen neerlegt. Zelfs het centrum voor besnijdenis gaat ze langs. Overal wordt de blonde fietsjuf met enthousiasme verwelkomd. ‘Op de Zwart Janstraat kent iedereen mij,’ zegt ze. Het is de drukke winkelstraat waar de vrouwen aan het einde van de cursus doorheen moeten fietsen. De ultieme test. Daarna zijn ze klaar voor het examen, waarvoor sommige cursisten slape-loze nachten hebben. ‘Maar iedereen haalt het,’ zegt Tatjana trots.

Het diploma geeft de vrouwen vertrouwen, en zet aan tot meer. ‘Je ziet dat ze ook andere cursussen gaan doen, om een taal te leren of om met een computer te kunnen werken.’

Ik vraag of er nooit iets misgaat. ‘O, jawel hoor,’ antwoordt Tatjana. ‘Ze botsen geregeld op elkaar, of er valt weer een vrouw van haar fiets.’ Ze kijkt even naar haar kuikens die tegen de wind in trappen, wapperende haren en hoofddoekjes. ‘Het is eigenlijk een metafoor voor het leven,’ zegt ze. ‘Vallen, opstaan en weer doorgaan.’ De vreselijkste verhalen komen haar ter ore, van vrouwen uit oorlogsgebieden die alles hebben moeten achterlaten. ‘Ze zijn ontzettend sterk en hebben soms zeven kindjes,’ zegt Tatjana. ‘Ze moesten trouwen met een of ander fossiel uit de fami-

lie, maar ze hebben de kracht om van hem te scheiden en langzaamaan te emanciperen, om te leren fietsen.'

Er wordt gelukkig ook veel gelachen. Voor de meeste vrouwen is de fietsles een uitje. Ze brengen cakejes mee en laten elkaar zien hoe er in hun land wordt gedanst. 'Sommige vrouwen balen zelfs als ze geslaagd zijn.' Niet voor niets wordt de fietsjuf met enige regelmaat bijna doodgeknuffeld op straat. Het zijn vrouwen die nu hun kinderen op de fiets naar school brengen of met hun man langs de Rotte kunnen fietsen.

'Iedereen kan het leren,' zegt Tatjana. 'Dik, dun, Turks, Ghanees, jong en oud.' Zo had ze vorig jaar een Nederlandse vrouw van 64 in haar groep en geeft ze sinds kort fietsles aan een jongetje met het syndroom van Down. Ook heeft inmiddels de eerste man bij Tatjana een diploma behaald.

Fietsen zijn duur en niet iedereen heeft geld om er een aan te schaffen en dus helpt ze soms ook met het zoeken naar een tweewieler. Maar daarna moeten ze zelf de wijde wereld in, de kuikens van Tatjana Wechelaar.

EEN ENGEL MET EEN SIGARET

Ik zit met Tineke Speksnijder in 't Hof van Jericho in Kralingen. Het eerste wat ze doet, is een sigaret opsteken. De barman staat het oogluikend toe. Hij zegt: 'Er staan wel asbakken op de tafeltjes, maar eigenlijk mag het niet.' Het is misschien het vroege uur, we zijn de eerste klanten. En ons tafeltje staat voor het raam.

Het mag eigenlijk niet. Ook niet in De Schouw, waar Tineke al meer dan tien jaar barvrouw is – volgens mij de mooiste barvrouw van de stad. Ze is de engel die voorkomt in het boek *Jezus' zoon* van de Amerikaanse schrijver Denis Johnson: 'Wie anders schonk daar de glazen vol dan de jonge vrouw van wie ik me de naam niet meer kan herinneren. Maar ik weet nog hoe ze inschonk. Het was alsof je je geld verdubbelde. [...] Ze schonk drank in als een engel, tot aan de rand van een cocktailglas, zonder af te meten.'

In De Schouw wordt elk glas tot aan de rand volgeschonken. Wie rode wijn drinkt, doet er goed aan

geen wit overhemd te dragen. Tineke Speksnijder is misschien geen jonge vrouw meer, maar dat maakt na twee glazen ook niet meer uit. En waar zie je nog een engel met een sigaret?

Zelf drinkt ze niet achter de bar. En ze gaat nooit in op geflirt van klandizie. Wel heeft ze veel vrienden gemaakt in de kroeg. 'Ik hou van gezelligheid,' zegt Tineke. 'Daarom ben ik barvrouw. En daarom ben ik tegen het rookverbod. Dan sta je daar in je eentje achter de bar terwijl iedereen buiten staat te roken.'

In De Schouw staat Tineke Speksnijder nooit eenzaam achter de bar. Er wordt gewoon gerookt, hoeveel boetes er ook worden uitgeschreven. Het staat er stevast blauw, en in deze wolk brengt de engel jong en oud in een roes van geluk en gezelligheid. Niemand is eenzaam in De Schouw.

'Ik zal je nooit vergeten,' schrijft Denis Johnson over zijn engel. 'Je man zal je slaan met een verlengsnoer en de bus zal voor je neus weggrijden en jou daar laten staan, in tranen, maar je was mijn moeder.'

Ik hoop dat niemand Tineke ooit met een vinger zal aanraken en dat de bus haar altijd zal meenemen. Wat ik zeggen wil: duizend mannen zullen haar nooit vergeten.

PLASTIC BOKALEN

‘Er zijn twee vooroordelen over mensen met zangvogels,’ vertelt Herman Chin A Foeng. ‘Dat ze voor geld wedden en dat ze werkloos zijn. Beide zijn niet waar.’ Herman is voorzitter van de Surinaamse zangvogelvereniging De Euromast. We staan op een koude zomerdag op het Parmentierplein in Rotterdam-Zuid. Hier trainen de leden met hun vogeltjes en worden wedstrijden georganiseerd. ‘Een ander vooroordeel,’ zegt Herman, ‘is dat mensen denken dat het gaat om de zangkwaliteit.’ Hij schudt zijn hoofd. ‘Je hebt helemaal niks aan een vogel die twee minuten prachtig kan fluiten. Het gaat erom hoe vaak ze fluiten. Maakt niet uit of dat vals of schel is.’

Ik zal de zangvogeltjes van de leden van De Euromast vandaag niet horen, want het is koud en het miezert. Onder de zeventien graden mogen ze de auto niet uit. ‘Als het regent in Suriname,’ zegt Herman onder een afdakje, ‘laten we de vogels gewoon in hun kooitje buiten staan.’

Suriname. Het land van de zangvogels. Bijna elk huis heeft er een. Er worden ook veel vogels gesmokkeld naar Nederland. 'Ik ben erop tegen, maar dat betekent niet dat ik nog nooit een gesmokkelde vogel heb gekocht,' zegt de voorzitter van de zangvogelvereniging eerlijk. Zijn meest recente vogel komt echter uit Brazilië en die heeft hij zelf opgehaald. Een picolet. Kosten exclusief vliegticket: 450 euro. Maar dat mag zijn vrouw niet weten.

Voor wedstrijden gaan de leden naar Den Haag en Amsterdam, waar ook Surinaamse zangvogelverenigingen actief zijn. Als de concurrentie naar Rotterdam komt, is er altijd heibel over de zendmast die op het Parmentierplein staat. Het is de hoogste vrijstaande zendmast van Nederland, ruim tweehonderd meter. 'Leden van andere verenigingen klagen dat hun vogels in de stress raken door die toren,' zegt Herman, 'maar er is nauwelijks straling. Onze vogels zijn gewoon beter.'

In plaats van voor geld spelen de leden van De Euromast voor bekers. 'Heel grote bokalen,' benadrukt Herman. 'Als een Surinamer mag kiezen tussen een kleine, gouden beker en een gigantische van plastic, kiest hij voor de laatste.' Sommige leden hebben echter tot ongenoegen van hun vrouw intussen zo'n tachtig bekers gewonnen. 'Dus soms spelen we ook om

een kilo zaad of een lekkere roti,' zegt Herman. Maar met het zaad zijn de vrouwen ook niet blij. Dat ligt dan weer op de keukenvloer of door de hele woonkamer. Een van de leden zegt: 'We hebben het heel moeilijk thuis.'

Het moge duidelijk zijn: de zangvogelsport is een mannenaangelegenheid. Maar de vogeltjes zelf kunnen niet zonder vrouw. 'Je moet ze een dag voor de wedstrijd al opgeilen,' vertelt Herman. Dat gebeurt door het vrouwtje steeds verder weg van het kooitje van de zangvogel te plaatsen. Het devies 'geen seks voor de wedstrijd' wordt uiterst serieus genomen. Hoewel je vreest dat deze regel ook geldt voor de leden van de Surinaamse zangvogelvereniging De Euro-mast.

DOKTER

De verticale stad is verrezen. 149 meter hoog, 160.000 vierkante meter vloeroppervlakte, 7588 verschillende ruimtes en 60.000 vierkante meter ramen. Er is een verscheidenheid aan functies bijeengebracht: wonen, werken, ontspannen, winkelen – je kunt er vierentwintig uur per dag verblijven. Stefan Molenaar komt vaak in het gebouw, maar neemt dan direct de lift naar de bovenste verdieping, en vervolgens de trap naar het dak. Het is de buitenkant die hem interesseert, 60.000 vierkante meter ramen. Hij is de glazenwasser van De Rotterdam, maar noemt zich liever ‘esthetisch dokter voor de gevel’. Hij reinigt ramen en repareert ze met hetzelfde gemak. Krasjes in het glas, butsen in de aluminium kozijnen – Stefan Molenaar heelt de wonden van de toren.

Ooit is hij begonnen bij een kennis die glazenwasser was. Gewoon op een trap, met een spons in zijn hand. Nu doet hij zijn werk in een gondel die hangt aan

vier staalkabels, maar de spons gaat nog altijd mee. ‘En vier emmers water,’ zegt Stefan. Daarmee doet hij met een collega één tour, dat wil zeggen: een strook van vier ramen breed over de volle lengte van het bovenste deel van de toren, 37 van de 44 verdiepingen. ‘We doen drie maanden over de hele gevel,’ legt de glazenwasser uit, ‘maar het is dan ook het grootste gebouw van Nederland.’

De Vereniging Metalen Ramen en Gevelbranche adviseert om drie à vier keer per jaar de ramen te laten lappen. Dat wil zeggen dat als het laatste raam van De Rotterdam is gedaan, het eerste weer aan de beurt is. ‘Het is een advies,’ vertelt Stefan. ‘Misschien zijn ze ook wel blij met één keer per jaar. Er komen ambtenaren in,’ zegt hij met een glimlach, ‘en die gaan anders de hele dag naar buiten zitten kijken.’

Het uitzicht vanaf het dak is overweldigend. De stad als luchtfoto, als een raster van straten. In het centrum reiken torens naar de wolken, daarachter liggen de woonwijken, met her en der een plukje groen of een plasje water. Toen het gebouw nog niet afgebouwd was, moesten de ramen die lager geplaatst waren al worden gewassen. Stefan ging aan een touw naar beneden, abseilen van de hoogste verdieping. ‘Op mooie dagen kun je Delft en Den Haag zien liggen, maar het is ook leuk om op de daken van andere torens te kij-

ken,' zegt de glazenwasser. Ik vraag of hij wel eens iets bijzonders ziet. Hij antwoordt dat alles bijzonder is.

Er zijn zo'n zevenhonderd glazenwassers in Rotterdam, maar slechts een handvol werkt op zulke grote hoogte als Stefan Molenaar. Eenzame hoogte, waar de wind harder waait dan beneden en de gondel piept en zwiept. Hij is drie maanden ouder als het laatste raam is gelapt, en dan kan hij weer opnieuw beginnen. Ik vind het geweldig. Sisyphus met een spons, tegen een loodrechte helling van fonkelend glas.

ALS ROZEN

De straat is zijn werkterrein. Dr. Mau heeft geen praktijk en geen wachtruimte. Drie dagen per week is hij buiten te vinden: op donderdag, vrijdag en zaterdag. De rest van de week staat de dokter in de keuken en bereidt hij negen verschillende soorten sambal, in totaal honderd zestig potjes, die hij met een kar achter zijn fiets door de stad trekt. Van terras naar café, van plein naar park. Overal waar mensen zijn, of raker geformuleerd: waar vrouwen zijn. Dr. Mau heeft een zwak voor vrouwen. In zijn eigen woorden: 'Ik hou van vrijgezelle vrouwen.' Je zult het een gewone dokter niet snel horen zeggen, maar Mau is dan ook dokter in de sambal.

Ooit heeft hij de stad proberen te veroveren met limoen op zuur. Het werd bijna zijn dood. Niemand wilde limoen op zuur, behalve hijzelf. Hij at het drie maal daags, totdat de voorraad op was. Toen kwam hij op het idee om sambal te gaan maken. Welgemoed

ging hij met zijn potjes naar de markt op de Binnenrotte, maar hier wilde men een vergunning zien. Dr. Mau schudde zijn hoofd. Hij doet niet aan vergunningen. Hij is een sprookjesfiguur. Net als zijn collega's in het bos – de feeën, de dwergen, de prinses op muiltjes – heeft hij geen papieren nodig. De mannen in uniform waren echter onverbiddelijk en verbanden de dokter naar de achterbuurten van de stad. Maar hier was geen mens die sambal wilde kopen. Radeloos liep Dr. Mau ten slotte Pakistaanse mannen achterna met een boeket in hun rechterhand. Van terras naar café. Hij keek van hen de kunst af. En zo verkocht hij sambal als rozen.

Lang, lang, lang geleden was Dr. Mau Maurice en werkte hij als beveiligingsmedewerker. Een zwarte bladzijde in zijn leven. Een beveiligingsmedewerker mag vrouwen niet aanspreken, tenzij ze er met een half kledingrek vandoor gaan. Zijn huidige baan is een geschenk uit de hemel. Ook wat de verkoop betreft. Godzijdank, want honderd zestig potjes sambal zelf opeten zou de dokter niet overleven.

Als je Dr. Mau vraagt naar zijn geheim, antwoordt hij: 'Kwaliteit.' Maar dat zeggen ze op de Binnenrotte ook. Daarom laat hij de mensen proeven. Zoveel ze willen. Pikante piccalilly, ketjap sambal, uiensambal, birambichutney. Op ieder potje past een deksel. En

als mensen niet kunnen kiezen, zegt Dr. Mau: 'Dan koop je ze allemaal.' Hij glimlacht, zoals hij naar vrouwen lacht. Hij weet: op sommige potjes passen meerdere deksels. Vele deksels.

LINKERBEEN

‘Wat een mooie plek!’ dacht Paulo Nunes toen hij in 2009 aan het werk ging in de speeltuin aan het Weena. Maar meteen daarna vroeg hij zich af: ‘Waar zijn de kinderen?’ Paulo trok de wijk in en ging naar hen op zoek. Hij vond ze op de pleinen. Ze hingen cola slurpend op bankjes en haalden rottigheid uit. De sport- en spelbegeleider stapte op de kinderen af, vertelde hoe hij heette en op welke dagen hij in de speeltuin aan het Weena te vinden was.

De kinderen kwamen, en dit is het wonder: ze zijn er nog steeds. Paulo Nunes speelt voetbal met hen, maar ook basketbal, handbal en hockey. Met de allerkleinsten doet hij tikkertje en verstoppertje. In de winter is er ook een ijsbaan waarop wordt geschaatst. ‘We hebben in januari sneeuwpoppen gemaakt,’ vertelt Paulo. Voor de wildebrassen die met sneeuwballen wilden gooien, bouwde hij met bliken een kasteel.

Paulo vertelt over de kinderen van zijn speeltuin: jongens en meisjes die ADHD hebben of uit een moeilijk gezin komen, kinderen die altijd ruzie zoeken. ‘We hebben een aantal regels in de speeltuin. Je mag hier niet schelden en vechten, maar sommige kinderen vinden dat ze hun broertje wel mogen slaan. Het gebeurt ook dat neefjes een groep vormen die andere kinderen uitsluit.’ Paulo geeft dan een waarschuwing. Bij de derde keer is het klaar, en worden de ouders voor een gesprek uitgenodigd. Sommige ouders zijn echter onredelijker dan hun kinderen. ‘Ik heb wel eens gehad dat moeders elkaar te lijf gingen, omdat hun kinderen ruziemaakten,’ vertelt Paulo. ‘Die kinderen spelen een week later weer met elkaar, maar de moeders blijven elkaar verachten.’

Ieder kind dat Paulo Nunes voor het eerst ziet, staart naar zijn linkerbeen. Het is vijftwintig centimeter korter dan zijn rechterbeen. Ook heeft het geen knieschijf. ‘Al mijn eten gaat naar de rechterkant,’ vertelt hij de kinderen. De waarheid is dat hij in zijn jeugd een ongeluk heeft gehad. Zijn handicap weerhield hem er niet van om een carrière als breakdancer na te streven. Hij trainde acht uur per dag om zichzelf uiteindelijk te overstijgen. In 1986 werd Paulo de eerste Nederlandse wereldkampioen breakdance. Binnen de scene is hij nog altijd een legende.